

је основни пут превазилажења отуђености човека, облик у коме се човек потврђује као слободна стваралачка личност.

Пуна међународна независност, самосталност и мир у односима међу народима. — „Мир није постој већ стална тежња“. За његово очување потребна је стална политичка борба, средствима која нису израз закона силе, већ хуманих односа, како међу појединцима, тако и међу народима. Мир и сарадњу међу народима могуће је успоставити једино ако је свака земља независна, ако постоји могућност њеног несметаног националног (економског, политичког, културног и сл.) развитака. Свакој нацији треба дати слободу и створити услове за њен неометани развитака. Али, као што индивидуална слобода појединца не може бити апсолутна, јер је друштвено биће човека објективно наметнуло одређена ограничења слободи појединца, тако исто и општи, заједнички интерес свих људи стоји испред ужег, националног интереса појединих земаља и народа. Свака земља треба да је слободна, али не тако што ће својом слободом бити сметња за слободу других народа. „Мој патриотизам није искључив. Он је свеобухватан и ја ћу одбацити патриотизам који се заснива на невољи или експлоатацији других народа. Концепција мог патриотизма није ништа ако он није увек, без изузетка у складу са свеопштим добром човечанства“.

Ганди је уочио проблеме друштва у времену у коме је живео и покушао је да нађе путеве њиховог превазилажења. Кроз своју политичку акцију конкретно је испољавао своје идеје, којих се доследно држао. Његова мисао је добила посебну виталност јер је синтеза индијске традиције, распрострањене међу најширим слојевима индијског становништва, и конкретних историјских захтева, који су се наметали у одређеним друштвеним односима. Гандијеве идеје имају и данас изузетан значај у борби коју Индија води против политике силе и поделе света на блокове. Ове идеје су свеобухватне и нису искључиво везане за земљу за чије се национално и социјално ослобођење Ганди борио, већ су актуелне и за читав свет, за сваког човека, јер човек представља основну истину и циљ Гандијеве филозофије и политичке мисли.

Маријана Ивковић

И. Сургуладзе, ИСТОРИЈА ДРЖАВЕ И ПРАВА ГРУЗИЈЕ, превод и издање Милоша Тасића, Београд, 1971.

Поред оних који се баве науком као професијом, постоје и аматери, они који то чине из љубави. Допринос аматера науци није мали. Један немачки трговац, Шланман, занет Хомеровим еповима и античком Грчком, откопао је Троју (додуше касније се утврдило да је то град из познијег времена настао на истом месту где и Троја — права Троја била је нешто дубље испод земље). Роберт Грејвз је својим романима више приближио нека поглавља историје савременом човеку него сви историчари заједно.

Милош Тасић, адвокат и књижевник, уложио је знатан труд и материјална средства у приватно издање сопственог превода књиге која се појавила почетком ове године: Историја државе и права Грузије од Сургуладзеа.

И писац и дело углавном су непознати нашим читаоцима. Сургуладзе је писао претежно на грузијском језику, бавећи се питањима правне историје свог народа (Значај хронике ксанских еристава за разјашњење неких питања порекла државе, 1943; Порекло државе у Грузији, 1951; Корнелиј Кекилидзе и питања историје грузинског права, 1959. и др.).

Књига је писана на један начин који је уобичајен у совјетској историографији, тако да у њој налазимо, нарочито у почетку, један део наслова и ставова које унапред очекујемо. Ова државноправна историја садржи доста података из ширег домена историје. Иако би се, са једног апстрактног

гедишта, то могло сматрати недостатком, у нашој средини, која је мало обавештена о Грузинима и кавкаским народима уопште, то је преимућство. Историја овог горштачког народа, на међи континента, империја и цивилизација, била је веома бурна. Она је испреплетана са историјом Персијанаца, Грка, Римљана, Византинаца. Иако су једним делом своје историје уживали самосталност, Грузини су повремено улазили у оквире суседних великих држава. Први део књиге посвећен је историји Грузије у старом веку (почев од оснивања првих робовласничких држава на њеном тлу — Кохидије и Иперијског царства) и средињем веку. У њему има занимљивих података о распадању робовског друштва и формирању првих држава. За историчаре породице биће драгоцени подаци о једном реликту првобитне заједнице, тзв. ататизму, који означава прелаза од матријархата на патријархат (стр. 21). Жена је одлазила у мужевљев род, али њена деца припадају роду из кога је дошла. Робовласнички период доста је сумарно обрађен, тако да му није посвећено више од тридесетак страна. Нешто више пажње обратио је аутор периоду феудализма (глава III). У њему налазимо низ података о привреди, друштву, државном уређењу феудалне Грузије, затим о стварном, облигационом, кривичном и другим гранама права.

Други, опсежнији део књиге односи се на период установљења руске власти у овој кавкаској земљи (стр. 93—267). Разједена феудалним сепаратизмом, опасно угрожена од суседа, нарочито од Турске и исламизације, Грузија је, према речима аутора „уширала поглед према Русији... једнаковерној северној сусетки“. Крајем XVIII века руски утицај постаје одлучујући. Руски цареви су испрва трпели релативну аутономију Грузије и домаћу династију на престолу. Али су постепено све више наметали своју власт, што је изазивало револте, тако да су све до октобарске револуције Грузини у некој мери могли да се служе својим правом, у првом реду Закоником Вахтанга VI. Овај зборник, настао између 1707. и 1709. г., по обиму сличан Душановом закоником, представља мешавину обичајног права, феудалних института, али и наговештаја нових односа (нпр. одредбе о трговцима и њиховој својини).

Превод је коректан. У књизи има нешто омашки и словних грешака, што се може и очекивати у раду ове врсте. (нпр. упорно се *ibidem* пише *ib idem*). У свему ова књига је допринос невеликом фонду правне историје у нас. Она нам приближава историју народа који не само што је физички близак нашем горштачком типу, него и народу чија историја има елементарна којима није тешко наћи пандан у судбини наших народа: „мала земља између светова“, борба за независност са јачима од себе, припадање византијској културној и верској сфери, борба са исламом и потурчивање, улазак у социјалистичку револуцију са замашним бременом прошлости и заосталости.

др Обрад Станојевић